

עקום "לכל", והיינו דהכל לא ילכו על הדרך משער לשער אלא יתעקמו מן הדרך כדי לבוא לשער השני.

וכן מה שכתב לעיל (ב. בד"ה והמשנה) וז"ל, ורשות הרבים הוא דרך שיש ברחבה שש עשרה אמה, ומפולש משני ראשיו עד שיכול אדם לעבור ביושר בלא "עכוב" עכ"ל, היינו דאין דבר מפסיק באמצע רשות הרבים (כגון מחיצה או רקק מים כנ"ל) שצריך להתעקם מרשות הרבים לילך דרך מבוי, או היינו כנ"ל שאינו כצורת ח' דחשוב כעכוב כיון שאין זה קצור דרך רק אריכת הדרך כנ"ל.

*

מחזור

מהנ"ל

תקרובת עבודה זרה

מחזור

א - שם עבודה בעבודת כוכבים

נראה דכל מעשה (שאינו כעין עבודה שעושים בפנים) שעושים לשם עבודה זרה ואין הדרך לעשות לפניה, וכ"ש אם חשוב למעשה גנאי לעשות לפניה, אף שהכל עושים מעשים זו לשם עבודה זרה, לא נקרא בשם "עבודה" להתחייב עליה מיתה וכ"ש שאין מה שעושים נקראים ונחשבים בחינת "תקרובת" להיות נאסר בהנאה. ואין מעשים כאלו נחשבים רק כמו שמקיימים "מצות" העבודה זרה. וזה להבדיל אלף אלפים הבדלות, כחילוק בין מה שנקרא עבודת בית המקדש ובין מה שנקרא קיום מצות הבורא יתברך שמו, דאף שכל אחד אומר שעושה המצוה לשם עבודת בוראו ולשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, אינו עבודה אלא קיום מצוה. ואפילו לא היה ראייה ליסוד זה, מ"מ הוא דבר המסתבר לכל מבין.

וראייה ליסוד זה, דהנה איתא (חולין מ.) אמר רב הונא היתה בהמת חבריו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה עי"ש, והראשונים שם כתבו דלאו דוקא רבוצה לפני דבאמת אסרה אפילו שלא בפניה, ומשום זה דקדקו הטור והמחבר (יו"ד סימן ד' ד') ושינו לשון הגמרא ולא כתבו היתה בהמת חבריו רבוצה לפני ע"כ, אלא כתבו ישראל ששחט בהמת חבריו לע"ז לא אסרה, ולא רצו להזכיר שהיתה הבהמה רבוצה לפני ע"ז אף שבדינא היה חידוש יותר דאפילו בפניה לא אסרה, והיינו כדי שלא נטעה דרך בפניה שייך לאסרה בשחיטה.

והנה להלן (יו"ד סימן קל"ט) רואים היפך הדברים, דבגמרא (ע"ז נ:) אמר רב יהודה אמר רב, עבודת כוכבים שעובדים אותה במקל שבר מקל בפניה חייב זרק מקל בפניה פטור, וכן אחר זה (שם נ"א.) אמר רב נחמן אמוי רבה בר אבוה אמר רב עבודת כוכבים "שעובדין אותה במקל" שבר מקל בפניה

חייב ונאסרת זרק מקל לפניו חייב ואינה נאסרת ע"ש, הלא הגמרא לא אמר רק שעובדים אותה במקל ולא קבע איפה היה מקום העבודה בפניה או אפילו שלא בפניה.

ובאו הטור והמחבר וכתבו וז"ל, אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת, והיא דרך לעבדה באותו דבר אף על פי שאין דרך לעבדה בזה הענין, כיצד עבודה זרה שעובדין אותה במקל, פירוש שמקשקשין "לפניה" במקל ושבר מקל לפניו נאסר וכו' ע"ש, הנה הוסיפו הטור והמחבר תיבת "לפניה" ולא הול"ל רק שעובדין אותה במקל פירוש בקשקוש מקל, ואמאי הוסיפו "לפניה" דבר שיכולין לטעות בו, אלא ודאי דס"ל דלא נקרא עובדין אותה במקל רק אם עובדין אותה "לפניה" במקל. (ועי' לקמן סימן ב. אות ג', וסימן ה.).

ב - שם "תקרובת" הוא רק דבר שמביאין לפני העבודה זרה לשם דורון (היינולצורף הנאת עצם הע"ז ולא לשם נדבות ליקח מהם צרכי ע"ז) או עושין עבודה בחפץ ע"מ להביא אותו לשם דורון.

(א) דהנה כתב הרשב"א (ע"ז נ"א: בד"ה מתני' מצא בראשו) וז"ל, ואומר רבינו הרב נ"ר דהיינו טעמא דמתניתין דשרי הני (היינו מצא בראשו מעות וכו') אפילו למ"ד דאבני מרקוליס אסורין מדין תקרובת ולא בעינן זריקה המשתברת, משום דמעוה וכסות וכלים אינם בכלל תקרובת ואע"פ שדרכה בכך, שאינה בכלל תקרובת אלא דבר שאוחזין בחוקי ע"ז שלהן שהיא חפצה בכך "בזריקתן לפניו או בהעמדתן לפניו", כגון אבני מרקוליס שיש בחוקי המרקוליס שהיא חפצה בתקרובת זריקת האבנים, ולפיכך היינו סבורים לומר שאע"פ שאינן תקרובת המשתברת יאסר כיון שיש כאן תקרובת הע"ז מיהא, אבל הכלים והמעוה אינם תקרובת שתהא הע"ז "חפצה בגופן של מעוה ושל כלים", אלא שהמעוה הן נדרים ונדבות ליקח מהם צרכי ע"ז, ומשום נדר ע"ז אינם נאסרים שאין הקדש לע"ז וכו' עכ"ל.

אלמא דשם תקרובת הוא דוקא בדבר שמביאין לפניו, והיינו כפשטות לשון תקרובת דבר שקריבין לפניו, וגם שהיא רוצה בגוף הדבר לפניו ולא שהם בבחינת נדרים ונדבות ליקח מהם צרכי ע"ז. אבל דבר שאין מביאין לפניו לדורון לעצמה אין לה שם תקרובת, ולפיכך מסתבר דאע"פ שעשה בה זריקה משתברת לשם ע"ז, אינו נעשה תקרובת, דכיון דאינה בעצמותה תקרובת מה שעשו עמה זריקה משתברת אינה משנה מהותה ונשאר רק בבחינת נדבה לצרכי ע"ז.

וזה מוכח מהרשב"א בעצמו, דהא קושיא דרבו קשה גם על אביי (ע"ז נ:): דסבירא ליה דזריקה שאינה משתברת הוה ליה כעין זריקה דפנים וחייב אף באין עבודתה בכך, וא"כ קשה בכלים ובמעוה אמאי לא חשו לתקרובת,

דאפשר דזרקו המעות להע"ז, או אפילו הניחו אותו הלא כתב החזו"א (יו"ד סימן נ"ו אות י"א) דהנחה הוא בכלל זריקה (לדידן דוקא בדבר שהוא כעין פנים ממש עי"ש, אבל מסתבר דלאב"י דס"ל דבעינן זריקה, רק דלא בעינן זריקה המשתברת, הוא מטעם דילפי מדם הקרוש, דהוי הנחה גרידא בחינת זריקה שאינה משתברת), וצריכין לתרץ תירוץ רבו לחלק דנדבה אינו בשם תקרובת אע"פ שעשו בו מעשה זריקה המחייבת.

ומסתבר דזהו באמת מה שאמר רבו "שאע"פ שאינן תקרובת המשתברת יאסר כיון שיש כאן תקרובת ע"ז מיהא", ור"ל דס"ל דכיון דעכ"פ יש זריקה כעין פנים אע"פ שאינה משתברת נעשה תקרובת כסברת אב"י, דאם סוברים דאינה נקרא שם זריקה כלל רק במשתברת א"כ האיך סברו הני דפרשי דנעשה תקרובת, הלא אינו דומה לזבחי מתים לא מצד גוף האבנים ולא מצד מעשה העבודה, ואיסור שם תקרובת למידין "מזבחי" מתים, ולפיכך צריך להיות דומה לו עכ"פ בצד אחד כמו"ש הרשב"א בשם רבו אח"כ (בד"ה יינות). וכיון דס"ל דזריקה הוא ואעפ"כ לא נעשה דבר שהוא נדבה תקרובת, א"כ ה"ה לדידן בזריקה המשתברת.

ומה שכתב הרשב"א אח"כ דאם דומיא דזבחי מתים מצד השבירה שהוא תקרובת וכמו שכתב וז"ל, יינות שמנים וסלתות וכל דבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח, פירש רבינו הרב נ"ר, טעם דתלינן הכא בדבר שכיוצא בו קרב לגבי מזבח, משום דמתני' דהכא מיירי בשדרכה בכך (בהנחתן או בזריקתן לפניה), וכיון שכיוצא בו קרב אע"פ שאינו משתבר אסור, כגון בשר ולבונה שאינם משתברין בזריקתן וגם אין דרכן לשחטן מתחלה לכך (היינו לשם הכנסתן) אלא מן השחוט והחתוך מקריבין לה, כדתנן בשר הנכנס לע"ז מותר והיוצא אסור, ושמעת מינה שנאסר בהקרבתו אע"פ שלא נשתבר לכך (להביאו לפניה), וטעמו של דבר דבדברים שדרכה בהכי (בהנחתן או בזריקתן לפניה) להכי קפדינן שיהא משתבר אע"פ שחייב בלא משתבר (דהא דרכן להביאן לשם תקרובת, אע"פ שאין כיוצא בו קרב לגבי המזבח), "משום דבעינן דומיא דזבחי מתים בצד השבירה", והוא הדין בשדומה לזבחי מתים בצד גוף התקרובת שהוא דבר שכיוצא בו קרב לגבי המזבח וכו' עכ"ל.

לא כתב זה אלא על "דברים שדרכה בהכי" דהיינו בדברים שדרכן להכניסן לפנים, דזבחי מתים דקרא היה בו שני ענינים, אחד דנשחטו לשם הבאתן לפנים וגם היה דבר שכיוצא בו קרב למזבח, ועל זה כתב דלהיות תקרובת דיו שדומה בחד צד, דהיינו או שהוא דבר שכיוצא בו קרב למזבח, או שהוא דומיא דזבחי מתים מצד השבירה דהיינו שבירה לשם הכנסתן לפנים דאל"ה אין לו שייכות לשם תקרובת דהוא הנחתן או זריקתן לפני העבודה זרה. וכן משמע ממה שכתב בתחלה וכיון שכיוצא בו "קרב" אע"פ שאינו משתבר אסור, כגון בשר ולבונה שאינם משתברין בזריקתן וגם אין דרכם לשחטן מתחלה "לכך", משמעותו של לכך הוא להיות קרב.

ומה שסיים הרשב"א שם וז"ל, וכבר כתבתי למעלה דמתניתין לכאורה אפילו בשאין דרכה בכך מיירי דהא ממרקוליס סליק וסתם מרקוליס אין דרכו אלא בזריקת אבנים ולא בפרכילי ענבים וסלתות עכ"ל, אין כוונתו דאין צריכין לשם תקרובת, רק דהביא ראייה דשבירה מהני אפילו בע"ז שאין דרכה בכך, וכמו שכתב הראב"ד והרמב"ן, אבל מ"מ בעינן שבירה לשם הבאת תקרובת. ומה שכתב דהוא לכאורה, היינו משום דלפי מה שכתב לעיל דפרכילי ענבים הוא כעין ביכורים אין ראייה ליסוד זה, ועי' עוד מה שכתב הריטב"א (בד"ה שבצרן מתחלה לכך).

ולהלך (בד"ה ואותן) כתב הרשב"א וז"ל, ואותן ככרות שלוקחין מן השוק ומקריבין אותן לפני הע"ז אסורין דכעין פנים איכא, ואם לשו עיסה וחזרו בהן מותרות דאין הקדש לע"ז, וגם משום שלשו אותה לע"ז אינה נאסרת, לפי שאין בחקי הע"ז ללוש אותה לשמה, אלא לוקחין אותה מן השוק ומביאין, אבל אותם אובליאש שהוא לחם אונן שלהם, לחם מגואל הוא, ואסור משעת לישה דהוי כעין זביחה, אע"פ שאינו משתבר לפני הע"ז, שהרי השוחט לשם הרים זה זבחי מתים אע"פ שאינו לפני הע"ז.

וכתב רבינו הרב נ"ר, ורבינו יצחק ז"ל היה אומר שאין הככרות תקרובת לפי שאין מתכוונים אלא לתתם לגלחים, ודוקא באותן דורות שהיו עובדי עבודה זרה אומרים שהע"ז אוכלת ונהנית מן התקרובת היה התקרובת אסור, ויש טעם לאסור כי מכל מקום כיון שמניחין אותו תקרובת לפניו וחושבין שמתרצה בהנחתו לפניו, אע"פ שעושין ע"מ לתתו לגלחים משלפניה אסור וכו' עכ"ל הרשב"א.

הנה הרשב"א ס"ל דככרות הוי ממש כעין פנים, ואסורים בהנחה לבד לפני הע"ז בלי זריקה משתברת כלל, וגם כתב שעושים שני דברים בשעת הלישה האחד שעושים אותה לשם ע"ז, דהיינו שחושבים לעבוד אותה בכך, וגם חושבים ליתנו לפני העבודה זרה לדורון.

והרשב"א התיר בשני אופנים. חדא אם אין בחקי הע"ז ללוש אותה לשמה, או לא חיישינן שלשו אותו לעבוד בלישה את הע"ז (כך נ"ל פירוש דבריו, דאם פירושו הוא דאז אפילו חשב לשם עבודתה אינו נאסר, א"כ סותר מה שכתב לעיל בד"ה פרכילי ענבים, אם לא דנאמר דהרשב"א פליג על רבו וס"ל דלא מהני מה שחשב לשם הע"ז כיון שאין בחוקי בע"ז לעשות לשמה), וממילא אפילו חושבין להביא הלחם לפני הע"ז אינו נאסר שאין הקדש לע"ז, ורק בהניחו לפניו נאסר.

והשני אפילו אם יש בחקי הגוים ללוש הלחם לשמה כגון אובליאש שהוא לחם אונן שלהם, וממילא הכל לשין אותו לשם ע"ז, מ"מ אם אין כוונתן להביאו לשם תקרובת אינו נאסר, וכמו שהביא מרבינו יצחק דס"ל דאפילו מביאין אותו ממש בפנים אין כוונתן לשם תקרובת ולא מהני הלישה לאסר, והרשב"א לא פליג עליו מטעם דלא בעינן מחשבה לדורון רק דס"ל דכיון

שמניחין אותה לפניו וחושבין שמתרצה בהנחתה לפניו אע"פ שעושין על מנת לתת לגלחים אח"כ מקרי לישא לשם תקרובת, ואסור משעת לישא בלא הבאה לפניו.

והנה אף שהרשב"א פסק שלחם אונן שלהם אסורים, מ"מ רבינו יצחק חולק ומתיר, וכן הוא בתוס' ע"ז נ"א. בד"ה בעינן, וכן ס"ל המרדכי, וכן הראב"ד מובא ברמב"ן, וכן פסק הטור (יו"ד קל"ט) וכן פסק המחבר (שם קל"ט ס"ח), וא"כ אפילו דברים שמניחין לפני הע"ז לפי שעה, ומכוונים שהע"ז נהנה במה שמונחת לפניו לפי שעה, מ"מ כיון שעיקרן הוא לתת למשמשי המקום או לצורך שאר צרכי המקום, אינן תקרובת, ורק מה שדרך להניחין שם כדי שיאכלו הע"ז או להניחו לפניו עד ירקבו, הן הן הנקראים תקרובת.

וז"ל הריטב"א, ולענין לחם אונים והאבדלש שרגילין הגוים בזמן הזה וכו' ר"י ז"ל היה מתירם, שאין מתכוונין אלא לתתם לגלחים, ונראין דבריו וכו' ואע"ג דפרישנא לעיל שהוא אסור מדרבנן כשיש כיוצא בו בפנים, והכא הא איכא בפנים לחם הפנים, ואיכא בלישה דבר המשתבר כעין זריקה, והן עושין אותו לכך, הני מילי דבר הנתון לע"ז להיות לה תקרובת, אבל זה אין עושין לדעת תקרובת, אלא אותו שמשקין אותו הכומר ואוכל אותו שם, אבל שאר האובדלש דורון לכומרים הוא, ומה שמניחין אותו בפני ע"ז "אינו בדרך תקרובת" כלל, אלא כמי שנותן "לה" פרס לכומריה, הילכך הרי הן מותרים וכו' וכן דעת מורי הר"א הלוי ז"ל, וכן נהגו ברוב המקומות, וכן נראה בודאי להלכה, ועם כל זה שומר נפשו ירחק מהם עכ"ל.

הנה הריטב"א הסביר דברי הר"י כמו הרשב"א, דבעינן לישא לשם תקרובת, ומהו לשם תקרובת הוא מה שמשקין אותו הכומר לע"ז ואוכל אותו שם, היינו מה שמביאין אותו לשם אכילת הע"ז, אבל מה שמניחין לפני הע"ז לשעה אף שחושבין שמתרצה הע"ז בכך (וכמו שכתב שנותן "לה" פרס משמעו כדי לרצות אותה), מ"מ אין זה דרך תקרובת כלל (לא כתב שאינה דרך "תקרובתה" של ע"ז זו, אלא שאין זה "דרך תקרובת" כלל), כיון שכוונתן לתתם אחר כך לכומריה.

וכיון שהעידו הרשב"א והריטב"א שמביאין אותן ככרות לפני הע"ז וגם מניחין לפניו כדי לרצות הע"ז, א"כ צריכין לומר שמה שכתב הרא"ש וז"ל, וככרות ששולחין דורון לישראל מותרין, "שאין מקריבין לפני עבודת כוכבים" אלא חוק לכומרים הן, אבל אם היו מקריבים אותם לעבודת כוכבים כעין פנים קרינא ביה וכו' ואע"ג דליכא זריקה משתברת וגם לא הקטירו ממנו כלום אלא נתנו לפני עבודת כוכבים לתקרובת מקרי זבחי מתים אפילו לא שייך בה זריקה משתברת וכו' עכ"ל, צריכין לומר דמה שכתב שאין מקריבין לפני עבודת כוכבים, היינו שאין עושין מעשה תקרובת דהיינו שאין מאכילין אותו לע"ז, וגם אין מניחין אותו שם להיות שם.

ועוד דמשמע כן מהרא"ש בעצמו, דהנה כתב אח"כ ואע"ג ד"דליכא" זריקה משתכרת בהככרות, ולשון זה משמע דאין במציאות ככרות זריקה משתכרת דלישה לא חשיב ליה הרא"ש זריקה משתכרת, וא"כ אם נאמר דמה שכתב וככרות ששולחין דורון לישראל מותרין "שאין מקריבין" לפני עבודת כוכבים, היינו שאין מניחין אותם כלל בפני בע"ז אלא נותנים אותם להכומרים, א"כ פשיטא דמותרין ואמאי היה הו"א לאוסרן, אלא בודאי מניחין אותם לפי שעה, ומ"מ כיון דנוטלין מלפניהם ונותנים לכהנים זה המעשה מוכיח דאין כוונתם לתקרובת, היינו דאין כוונתם לשם אכילת והנאת הע"ז בעצמותה, אלא הנאת נרבה הנאת ממן שיש לה לשאר צרכי הע"ז, ומש"ה מותר וכמו שהביא הרשב"א בשם הר"י וכמ"ש הר"י בתוס' שכיון שאין מאכילין לה מותר.

וזהו שכתב הרא"ש אח"כ אבל אם היו מקריבין אותם "לעבודת כוכבים" ולא כתב לפני ע"ז, ור"ל שעושים מעשה תקרובת לע"ז, וזהו שכתב ג"כ אלא נתנו לפני עבודת כוכבים "לתקרובת", ולא כתב רק ונתנו לפני ע"ז, אלא היינו דוקא נתינה לפנייה לשם תקרובת. ומה שכתב אח"כ אודות הבשר הכניסוהו ונתנוהו לפני ע"ז, סמך על מה שכתב לעיל דהיינו שהכניסוהו לשם תקרובת.

וכן משמע ממה שכתוב בקיצור פסקי הרא"ש וז"ל, והככרות ששלח הכומר לעבודת כוכבים דורון לישראל מותרים, ואם הכניסם הכומרים "לעבודת כוכבים לפני עבודת כוכבים" מותרים עכ"ל, הכפילו לשונו, אלא כוונתו דלא די במה שמכניסים ומניחים לפני העבודת כוכבים, אלא צריכין ג"כ שיכניסום "לעבודת כוכבים", היינו כדי שיהיה התקרובת לאכילת הע"ז ולא שיהיה אח"כ לכומרים לאכול בביתו.

ואף שכתבתי דלהיות אסור מדין תקרובת צריך לכוון להביאו לפני העבודה זרה, מ"מ נראה דבכל דבר שמביאין אותו לפני עבודה זרה לדורון, אם יודעין ששחט או לש אותו דבר לעבוד את העבודה זרה בכך, אנו תולין שגם חושב להביאו לעבודה זרה ונעשה תקרובת, ורק דבר שיודעין בודאי שאין מביאין אותו לעבודה זרה לדורון, כגון האובליאש לשיטת רבינו יצחק, אז אף ששמענו ממנו בפירוש שלש לעבוד את הע"ז בלישה זו אינו נעשה תקרובת כיון דבודאי לא יביאו לשם דורון לע"ז רק לתתם לכהנים.

ולפי זה מה שכתב (יו"ד סימן ד' ס"א) השוחט "לשם" עבודת כוכבים, פירושו שכוונתו לעבוד הע"ז במעשה זו וגם כוונתו לשם תקרובת הע"ז, אלא דבע"ז שדרכו בתקרובת חלקי הבהמה, אנו תולין שמחשבתו לתקרובת, ובע"ז שאין מקריבין בהמה לפנייה מיירי בענין שיודעין בודאי שהוא רוצה לעשותו דורון לפנייה.

ואפשר דמש"ה אמר רב (לשיטתו דדי בכעין זביחה) שבר מקל "בפניה" חייב ונאסרת, והיינו אף דבשחיטה חייב ונאסרת אפילו שלא בפני הע"ז, הוא משום דכיון דדרך להביא החלב והבשר לתקרובת מסתמא דעתו להניח לפנייה,

ולפיכך כל היכא דשחט אפילו בחוץ, מקרי שחיטת תקרובת, ונחשב עבודה ותקרובת ונאסר, אבל בשבר מקל דאין דרך תקרובת במקל, אינו חייב ואינו נאסר בחוץ, דכיון דאינו לשם תקרובת אינה עבודה ואינה תקרובת, אבל שבר המקל בפניה אז היא תקרובת ממש (דמה שהוא מכלה ומאבד ומשבר המקל הוא כעין הקטרה וניסוך לפניה), וחייב כיון דהוי כעין זריקה.

(ב) והנה בגמרא (ע"ז נ"א.) שבצרן מתחלה "לכך", ופירש"י וז"ל, שבצרן מתחלה לצורך עבודת כוכבים, ובבבצירתן עבדה לעבודת כוכבים עכ"ל, משמע דבעינן שני דברים, חדא שבצרן לצורך העבודת כוכבים, והיינו כנ"ל שצריך לו להעבודת כוכבים והיא חפצה בהתקרובת, וזה כוונת בצרן "לכך", אבל זה לבד אינו אוסר כיון שרק בצר "להניח" לפני ע"ז ואין זה מעבודה לעבודה כמו שוחט "לזרוק" לע"ז, ומש"ה הוסיף רש"י שצריכין ג"כ שבבצירתן גופא התכוון לעבוד הע"ז. (ואפילו להחזו"א יו"ד נ"ו י"א, לדין במקל דהוי תולדה ולא הוי כעין פנים ממש וכן בצירה, לא חשיב "להניח" עבודה רק זריקה המשתברת הויא עבודה עי"ש).

והנה לשיטת הרשב"א דבעינן כעין פנים ממש, והכא נחשב כעין פנים משום דדמי לביכורים, ורק היכא דבצרן "לכך" דהיינו להביאו לביכורים להע"ז הוא דדמיא לביכורים, לשיטתו ליכא ראייה מהגמרא דבעינן בעלמא כגון בשוחט לע"ז גם כוונה להביאו לפני הע"ז, (אבל מ"מ הרשב"א בעצמו ס"ל דבעינן כנ"ל).

אוצר החכמה

אבל מרש"י הנ"ל דסיים דהוי כשבר מקל לפניה דדמי לזביחה עי"ש, משמע דאינו מטעם דהוי כביכורים וכעין פנים, אלא דהוא כדין שבר מקל לפניה, ומ"מ כתב דבעינן בצירה "לכך" דהיינו לצורך הע"ז כנ"ל לצורך תקרובת לפניה, א"כ משמע דיש הלכה דצריך לעשות שבירה לשם הבאה לפני הע"ז.

ואף ששיטת רש"י דבשבירת מקל אינו חייב רק אם עובדין אותה במקל, וא"כ קשה כאן במרקולים (עי' רש"י במשנה נ"א: מצא בראשו) שאין דרך לעבודה בענבים האיך הוי כשבר מקל לפניה, וכמו שבאמת הקשו עליו הראשונים. אבל י"ל דס"ל דאף מרקולים ופעור עובדים אותם גם כן בדרך תקרובת דברים חשובים מלבד מה שעובדים אותם דרך בזיון, וכדמשמע בגמרא (נ"א:) השתא פעורי מפערין קמיה מים ומלח לא מקריבין ליה.

גם לשיטת הראב"ד דכל שהוא כעין זביחה אסורה אפילו אין עובדין אותה במקל, ולדידיה לא חשוב פרכילין כעין פנים כלל כמ"ש בהדיא, ואעפ"כ אמר הגמרא שבצרן מתחלה "לכך" ולא אמר שבצרן לע"ז, מזה משמע דבעינן גם שיהיה כוונתו לשם תקרובת דהיינו לשם דורון.

וכן משמע בתוספות ר"י הזקן דכתב וז"ל, ומשני כשבצרן מתחלה לכך, פ"י דכעין דורון ע"ז הן עשויין בפרכילין, כיון שמצאן הענבים והחיטים מחוברים בזמורות וכשיבלים יש לחוש שבשעת בצירה היה דעתו עליהן

מתחילה לכך עכ"ל, משמעותו דכיון שהם כעין דורון חיישינן שבצרן מתחילה לדורון (ומה שכתב לפני זה דבמקל לא בת תקרובת היא כלל, היינו שאינו תקרובת בפנים כלל ואינו כעין פנים, וכדמוכח בדבריו ע"ש).

אוצר החכמה

וכן משמע בשאלתות דצריכין בצירה לשם תקרובת, דזה לשונו (שאלתא פ"ח) סנדל של תקרובת ע"ז היכא דעבודתיה בכך (היינו לזרוק הסנדל לע"ז) כגון אבנים של מרקוליס, והא בעינן זריקה משתברת וליכא וכו', כגון שקיצעו מתחלה לכך עכ"ל, משמע דר"ל דקיצעו לכתחלה לזרוק אותו לע"ז. אלא דאפשר לומר, דהיכא דאינו מקצעו לעבוד הע"ז בקיצוע, אז אינו נאסר משעת קיצוע כיון דאין לו כוונה לעבדו במעשה זה, ואז בעינן שיהא מחשבתו בשעת קיצוע לשם תקרובת, כדי שיהא נחשב התחלת התקרובת משעת קיצוע ומצטרפת מעשה הקיצוע להתקרובת להיות נחשב זריקה משתברת, דבלי זה אינו זריקה משתברת, אבל היכא דמכוון בשעת קיצוע לעבוד הע"ז במעשה זה אפשר דנאסר משעת קציעה בלא מחשבה לתקרובת. אבל קצת משמע דאף אם חישב בשעת קיצוע לעבוד הע"ז במעשה הקיצוע ג"כ בעינן כוונה לשם תקרובת, דאל"כ היה לו להשאלתות לומר כגון שקיצעו מתחלה לכך או שעבדו בקיצוע אף שפירש בהדיא דאינו רוצה בתקרובתו לפניה.

אוצר החכמה

ג) והנה ממה דהקשה הגמרא (נ"א). אלא פרכילי ענבים לא כעין פנים איכא וכו' מוכח דפרכילי ענבים אינם כיינות שמנים וסלתות דחשובים כעין פנים, וכן מוכח דפסק כן הרא"ש, דכתב בשם רש"י וכל העולין על המזבח, כיוצא בהן מיקרו תקרובת ע"ז וכו', וכן (נראה שצ"ל והן) כל מיני מאכל כגון יינות שמנים וסלתות ע"ש, הרי דדילג פרכילי ענבים ועטרות של שבלים הכתובים קודם יינות. וכן אחר זה כשהוסיף דברים שאינם כתובים במשנה וכתב וז"ל, ואע"ג דליכא זריקה משתברת וכו' כיון שכיוצא בו מקריבים בפנים כגון יינות שמנים וסלתות ומנחה ומאפה תנור ומים ומלח ונתנוה לפני ע"ז לתקרובת מיתסר עכ"ל, הרי אף דהוסיף לא הזכיר פרכילי ענבים, אלמא ס"ל דאינם נחשבים כעין פנים וכדמשמע פשוט הגמרא.

אוצר החכמה

ומה שכתב אח"כ במשנה שניה וז"ל, אבל פרכילי ענבים ועטרות שבולים אע"ג דמונחים דרך בזיון אסורים, דכיון דמידי דמיכל הוא וראוי לעשות ממנו שמנים וסלתות הקריבין בפנים תלינן דלשם דורון ותקרובת הובאו שמה עכ"ל, אין רצונו לומר דנאסרין בהבאתם שמה בלי זריקה המשתברת, אלא ר"ל דבאמת דפרכילי ענבים ועטרות שבולים היינו יכולים לומר דאסורין מטעם נוי וא"כ אם מונחים דרך בזיון מותרים, אבל אין אומרים כן אלא כיון שהוא מאכל וגם שיש לו מקצת דמיון כעין פנים, אף דאינו כעין פנים, מ"מ דבר כזה אנו תולים שהגוים מביאין שם בדרך דורון ותקרובת ונאסר מדין תקרובת.

ומפני מה נאסר לא כתב הרא"ש, דסמך על מה שכתב לעיל דדבר שאינו כעין פנים בעינן משתברת, וסמך שיבין הקורא שמיירי שהיה כאן זריקה

משתכרת כגון בצרן לכך, והיינו שהיה חוק הע"ז לבצור לכך וממילא תלינן שבצרן לכך, אבל היכא שאין אנו יודעין שבצרן לכך ומונח דרך בזיון מותר, כיון דהוי פרכילין זריקה שאינה משתכרת.

ונראה דהרא"ש ס"ל דהאי בצרן מתחלה לכך, היינו שבצרן לפני הע"ז, דאי היה משמע לו להרא"ש דאיירי שלא לפני הע"ז, א"כ היה לו להביא האי מימרא דבצרן לכך בפסקיו, וללמוד הימנו שאין צריכין לפנייה במעשה בצירה כמו שאין צריכין לפנייה במעשה שחיטה.

ולא מסתבר לומר דהרא"ש סמך שנלמוד מעצמינו בצירה משחיטה, דהא חזינן (ע"ז נ"ט:) דאפילו בניסוך דהוא עבודה גמורה ולא רק מעין עבודה ס"ל לרבי יהודה בן בבא ורבי יהודה בן בתירא שאין מנסכין יין אלא בפני ע"ז, ואף שהת"ק פליג עליהו וס"ל דמנסכין שלא בפני ע"ז והלכה כמותו, מ"מ אפשר דמודה בבצירה שאינה עבודה גמורה אלא מעין עבודה שצריכה להיות דוקא לפנייה, וכמו שאמר רב שבר מקל לפנייה, וא"כ אם למידין מגמרא זו דבצירה אינה צריכה לפנייה היה לו להרא"ש להביא ראיה ממנה.

ולכן נראה דס"ל להרא"ש דגם בצירה צריכה להיות בפני הע"ז כמו שבירר מקל, וכל שהיא בפניה בודאי נעשית לשם תקרובת. ואין זה דוחק מה שאנו תולין שהיה הע"ז בכרם בשעת בצירה, חדא דכיון דמה שאנו תולין הוא משום דחוק הע"ז כך הוא שיבצור לפנייה, א"כ בודאי הביא שם ע"ז שלו לעשות הבצירה, דאף שהיה בית עבודה זרה לכל מין ע"ז, מ"מ כל איש ואיש היה ג"כ ע"ז קטנה בביתו שהיה עובד אותה, וכמ"ש רש"י (ויקרא כ"ו ל') ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליתכם, תפוחי רעב היו ומוציאים יראתם מחיקם ומנשקים אותם וכרסו נבקעת ונופל עליה עי"ש. ומכ"ש הכא במרקוליס שהיא שלשה אבנים, יכולים כל אחד לעשותו בכרמו.

וכיון דביארנו דלהרא"ש פרכילי ענבים אינו מטעם ביכורים כלל, אלא הוא תקרובת שאינו כעין פנים, א"כ פירושו של בצרן "לכך" הוא כפשוטו, דהיינו שבצרן לשם תקרובת, כמו שכתב רש"י כנ"ל, ובמה שעושין השבירת מקל לפנייה רואין שנעשית לשם תקרובת כנ"ל.

והטור (יו"ד קל"ט) ג"כ כתב כמו הרא"ש, וז"ל, ותקרובת כל שכיוצא בו קרב על המזבח כמו כל מיני מאכל כגון בשר יינות שמנים וסלתות מים ומלח אם עשה ממנו תקרובת שהניחו לפנייה לשם תקרובת נאסר מיד וכו' אבל בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים אינו נאסר אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתכרת והיא דרך לעבדה באותו דבר אע"פ שאין דרך לעבדה בזה הענין עכ"ל, הרי שלא מנה פרכילי ענבים ושאר פירות שבעת המינים בשם תקרובת שכיוצא בו קרב על המזבח, וא"כ גם אליבא דידיה אין הדין בצרן לכך מדין מיוחד דביכורים (כרשב"א הנ"ל) אלא כפשוטו דכל מעשה המשתכרת צריכה להיות לשם תקרובת ודורון להע"ז. גם הטור לא הזכיר

דבצרן לכך יכול להיות שלא בפני הע"ז א"כ מסתבר דס"ל ג"כ דבעינן בפניה כמו שבירת מקל, כמו דס"ל להרא"ש.

ומלבד מה שאמרנו דדבר שאין כוונתו להביאו לפני הע"ז חסר לו שם תקרובת, אפשר גם לומר דאפילו דבר שכוונתו להביאו לפני הע"ז, מ"מ אם הוא דבר "שאין דרכו להביאו" לפני הע"ז אינו נקרא בשם תקרובת, והוא עפ"י דברי הר"ן. דהנה כתב רש"י (ע"ז נ: בד"ה שבר מקל לפני) דשבר מקל לפני אינו חייב רק אם עובדין אותה במקל, וכתב בטעמא דמילתא וז"ל, דלא שייכא בפנים, והר"ן הסביר דבריו וז"ל, דכי אמרינן דשבר מקל לפני היא תולדה דזביחה ה"מ כשעובדין אותה במקל וכן פירש רש"י וז"ל, דמשום דמקל לעבודת כוכבים זו כבהמה בפנים הוי שבירתו תולדה דזביחה, אבל כשאין עובדין אותה במקל כלל לא עכ"ל, וכן פירש הרמב"ן והריטב"א ורבינו יונה (מובא בריטב"א). ולפי זה אפשר ג"כ דדבר שאין מכניסין אותו כלל לפני הע"ז אין לו שם כהמה אף שעובדין אותו בזה הדבר, דלא דמיא לבהמה שעושין בה עבודת פנים, וכ"ש דבר שמקפידין שלא להכניסה בפני ע"ז דאין לו שם כהמה, וממילא אינו חייב ולא נאסר בעבודה שעושין באותו דבר.

היוצא מדברינו, דלהיות נחשב בצירה ושבירה מעשה תקרובת צריך להיות כוונתו לשם הבאת פנים לדורון, וכן משמע מהחזון איש (יו"ד סימן ס' אות כ"א) וז"ל, ובתוס' נ"ב: ד"ה כיון, פירש כלים דבגמרא שם היינו של תקרובות, צ"ל נמי שעשו כלים מתקרובות (היינו ממה שרוצה להקריב) "ובשעת תקרובתן" שברן לפני כו"מ עכ"ל, הרי שלא כתב החזו"א שבר כלי לפני כלשון שאמר רב בגמרא, מוכח דס"ל דמה שאמר הוא "ובשעת תקרובתן" הוא כוונת רב במה דאמר שבר מקל לפני, דהיינו שבשעת השבירה היה כוונתו לתקרובת.

ג - תקרובת כלים יש להם ביטול או לאו.

א) ביו"ד (סימן קל"ט) כתב הב"ח (אות ג') וז"ל, והיכי דמי נוי וכו', שם בתוספות וברא"ש נסתפקו בנרות, דאי הוי תקרובתה אין צריך ביטול, דכיון דלא הוי כעין פנים אין לו דין תקרובת, ואי הוי נוי צריך ביטול, ורבינו כתב להחמיר דהוי נוי וצריך ביטול. ואיכא להקשות הלא אם הנרות תקרובת נמי לא מהני ביטול, שהרי הכהן היה מדליק הנרות בפנים בכל יום. וי"ל דלענין ביטול בעינן דוקא דבר מאכל, כדכתיב קרא ויאכלו זבחי מתים דמיניה ילפינן דתקרובת עבודה זרה אין לה ביטול, ודוקא בתקרובת כעין זביחה כדכתיב זבחי מתים עכ"ל הב"ח.

ולכאורה דבריו תמוהים, דהלא התוספות והרא"ש כתבו בהדיא דאי הוי הנרות תקרובת אין צריך ביטול כלל דלא הוי כעין פנים כמו שכתב הב"ח בהדיא, וטעמא דכיון שאינן קרבינן ע"ג המזבח לא הוי כעין פנים, דבעינן כעין פנים דמזבח וכמו שכתב התוס' (ע"ז נ. בד"ה בעינן כעין פנים) בהדיא וז"ל,

כעין זביחה דפנים וה"ה לכל שאר תקרובת דמזבח וכו' וכל העולים לגבי מזבח מיקרו תערובת עבודת כוכבים.

¹⁷⁷וצריכין לומר דהב"ח לא בא לפרש דברי הרא"ש, אלא דהקשה לפי סברת עצמו דס"ל דכיון דהדליקו בפנים חשוב כעין פנים, א"כ האיך מנהג העולם להתיר נרות הלא אין ביטול מועיל לתקרבת, וע"ז חידש וכתב דיש שני דיני תקרובת, חדא דתקרובת אסור בהנאה, והלכה זאת היא בכל שהוא כעין פנים אפילו בדברים שאינם אוכלים, ודין שני הוא דתקרובת אין לו ביטול, והלכה זו היא דוקא בדבר שהוא מאכל, לכן נרות אע"פ שנאסרו מחמת דין הראשון, יש להם ביטול דאין להם הלכה שניה.

(ב) והנה כתב הבית יוסף (סימן קל"ט) וז"ל, ודע שדינים אלו ליתנהו אלא לדעת הסוברים שלא נאסר הנמצא בבית עבודה זרה אלא א"כ הוא דבר הראוי ליקרב ע"ג המזבח, אבל לפי מה שכתבתי בסמוך בשם הרמב"ם נראה דאפילו דבר שאינו קרוב ע"ג המזבח אסור אם נמצא במקום עבודתם, וא"כ הני נרות נמי אם הכניסום במקום עבודתה תקרובת נינהו ולית להו ביטול עכ"ל הבית יוסף והסכים עמו הב"ח וכתב וז"ל, וכל בעל נפש יש לו להחמיר, ולא דוקא בנרות אלא בכל הדברים שהיו בבית תרפותם איכא משום תקרובת ע"ז, דשמא נכנסו במקום עבודתה ואין להם ביטול כלל לדעת הרמב"ם עכ"ל. גם הש"ך (יו"ד קל"ט סק"ג) הסכים לדבריהם.

ואיני מבין דבריהם הקדושים, דלכאורה מוכח דהרמב"ם ס"ל כסברת הב"ח דכל תקרובת שאינו מאכל אף שהוא אסור בהנאה, דמרבין דבר שהוא כעין זביחה לאיסור, מ"מ רק במידי דאכילה ושתיה אין דין ביטול כיון דפשטיה דקרא איירי במידי דמאכל (וגם במשקה דהוקש למאכל כדאיתא בע"ז כ"ט:).

דהנה הרמב"ם כתב (הלכות עבודת כוכבים פ"ז הט"ו) וז"ל, בשר או יין או פירות שהכניסום להקריבם לעבודת כוכבים לא נאסרו בהנאה אף על פי שהכניסום לבית עבודת כוכבים עד שיקריבום לפניה. הקריבום לפניה נעשו "תקרובת" ואע"פ שחזרו והוציאו הרי אלו אסורים לעולם עכ"ל, הנה מה שכתב הרי אלו אסורים "לעולם" רצונו לומר דאין להם ביטול. (ועי' חזון איש יו"ד סימן נ"ו אות ז' דמפרש דבשר ויין אסורין משום נוי, והוא פלאי דא"כ לא היה נאסר לעולם).

וכן בהלכות שחיטה (פ"ב הי"ד) כתב וז"ל אבל אם שחט לשם מזל הים וכו' הרי זו אסורה בהנייה ככל "תקרובת" ע"ז עכ"ל. וא"כ מה שכתב (הלכות ע"ז פ"ח ה"ט) ותקרובת עבודת כוכבים אינה בטילה לעולם עי"ש, קאי גם על דין זה.

אבל בדין דכעין זביחה (ע"ז פ"ג ה"ד) כתב וז"ל, עבודת כוכבים שעובדים אותה במקל. שבר מקל בפניה חייב ונאסרת עכ"ל, הנה לא כתב שנאסרת

לעולם, וגם לא כתב שיש להמקל שם תקרובת, וא"כ אינו נכלל במה שכתב (שם פ"ח ה"ט) ותקרובת עבודת כוכבים אינה בטילה לעולם ע"ש (ואף שבהלכות שאר אבות הטומאות קרא לכלי בשם תקרובת מ"מ א"א לומר דסמך כאן במה שלא כתב עדיין, וגם שהוא במקום שלא יעלה על דעת הקורא ליתן לב ללמדו משם, והרמב"ם כתב בהקדמתו שכתב ספר זה שלא נצריך ללמוד בתלמוד, ועי' עוד למטה), א"כ משמע דיש לו ביטול, דכיון דאין להם שם תקרובת נכלל במה שכתב הרמב"ם (שם) ביטול משמשיה משמשיה מותרים, כמו שנכנס בכלל הזה גם נויי ע"ז.

וכן מוכח מהא דכתב הרמב"ם (שאר אבות הטומאות פ"ו ה"ז) וז"ל, תקרובת ע"ז מטמאה במגע ובמשא כנבילה ושיעורה בכזית, כל דבר שמקריבין לה בין בשר בין שאר אוכלין ומשקין הכל כנבילה שהכתוב קראן זבחי מתים, ואע"פ שאין תקרובת ע"ז של "אוכלין" בטלין לעולם להתירה בהנאה אם בטלה הרי זו ספק לטומאה, אבל כלי שהוא תקרובת ע"ז שביטלו טהור וכן ע"ז ומשמשיה שביטלו טהורין עכ"ל.

הנה משמע מדבריו דדוקא תקרובת של אוכלין אינה בטילה, אבל תקרובת של כלים יכולים לבטל, דאל"כ הול"ל ואע"פ שאין תקרובת ע"ז בטלין לעולם להתירה בהנאה מ"מ אם בטלה תקרובת של אוכלין הרי זו ספק לטומאה ואם בטלה תקרובת של כלי טהור. אלא ודאי ס"ל דדוקא תקרובת של אוכלין אינן בטלין אבל תקרובת של כלים בטלין. והא דקרא כאן לתקרובת של כלים בשם תקרובת ובעלמא לא קרא להן בשם תקרובת, היינו להורות שלגבי דין טומאה יש לתקרובת כלים החומרא דתקרובת אוכלים שמטמאה גם במשא.

ג) ונראה דהרמב"ם תמך יסודו דיש ביטול לתקרובת כלים על הא דאיתא (ע"ז נ"ב.), בעי מיניה רבי יוחנן מרבי ינאי, תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מהו, מי מהניא להו ביטול לטהרינהו מטומאה או לא, ותיבעי ליה כלים, כלים לא קמיבעיא ליה כיון דאית להו טהרה במקוה טומאה נמי בטלה, כי קמיבעיא ליה אוכלין, ותיבעי ליה עבודת כוכבים גופה, עבודת כוכבים גופה לא מיבעיא ליה כיון דאיסורה בטיל טומאה נמי בטלה, כי קא מיבעיא ליה תקרובת לעבודת כוכבים של אוכלין מאי, כיון דאיסוריה לא בטיל כדרכ גידל טומאה נמי לא בטלה, או דילמא איסור דאורייתא לא בטיל טומאה דרבנן בטיל, תיקו עכ"ל הגמרא.

והנה פשטות לשון הגמרא דאמר ותיבעי ליה כלים היינו כלים דומיא דאוכלין שדיבר בו רבי יוחנן, דהיינו כלים של תקרובת, וכן פירשה הרמב"ם (שאר אבות הטומאה הנ"ל), וס"ל כרש"י דמה שאמר הגמרא כיון דאית להו טהרה במקוה, דמקוה ידידה היינו דיש לו ביטול, ודלא כתוס' (נ"ב: בד"ה כיון) דס"ל דפירושו כפשוטו דהיינו טבילה, דלפירש התוס' קשה תינח כלי שטף כלי חרס מאי איכא למימר, ומש"ה פירש דהיינו דאית להו ביטול כפירש"י, וא"כ מוכח דכלים שנאסרו יש להם ביטול.

ה'תשס"ו

וכן משמע ממה דאמר שם כי קא מיבעיא ליה תקרובת לעבודת כוכבים של אוכלין מאי כיון דאיסוריה לא בטיל וכו', דלכאורה אמאי הוצרך לומר של אוכלים, הלא מקודם כשאמר ותיבעי ליה עבודת כוכבים גופה, לא הכפיל לומר עבודת כוכבים גופה של אוכלין, וא"כ גם בתקרובת לא היה צריך להוסיף "של אוכלין" אלא היה לו רק לחלק דעבודת כוכבים יש לה ביטול, כי קא מיבעיא ליה תקרובת לעבודת כוכבים מאי כיון דאיסוריה לא בטיל וכו', אלא משמע דס"ל להגמרא כאן דרק תקרובת של אוכלין אינן בטילין.

¹²³⁴⁵⁶⁷ ובאמת נראה דהרמב"ם ס"ל דבהא פליגי (שם ג.) איכא דרבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי, דאיתא מ"ט דמאן דפריש סבר לה כי הא דאמר רב גידל וכו' מנין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית וכו', ומאן דלא פריש אמר בעינא כעין פנים וליכא עי"ש, ולכאורה קשה דאם פירושו של בעינא כעין פנים וליכא, הוא דלא חשוב אבני מרקולים תקרובת כלל, א"כ אמאי הוצרכו לביטול כלל וגם אם חפה ישראל יהיה מותר, ובאמת דבר זה הוקשה לתוס' (בד"ה בעינן) וכתב וז"ל, הלכך הני אבנים לא הוו תקרובת מיהו איתסורי הוא דמתסרי משום דנעשים עבודת כוכבים עצמה כדלקמן בשמעתין ובעבודת כוכבים מהני ביטול, והא בטלו דחפו בהן דרכים עי"ש.

אבל הרמב"ם לא ניחא ליה בזה, דא"כ היה לו להגמרא להקשות כאן אלא מעתה אבני בית מרקלית במה יאסרו, ולא להמתין עד אחר שחידש רב דבעינן זריקה משתברת, ומש"ה פירש דלכ"ע לא בעינן זריקה משתברת ואסור משום תקרובת כמו דהקשה אביי זרק נמי הוה ליה כעין זריקה, אלא דפליגי אם תקרובת שאינה אוכלין יש לה ביטול, מאן דפריש סבר דאין לה ביטול כדרב גידל, ומאן דלא פריש סבירא ליה דרק כשהוא כעין פנים דהיינו מאכלים שנותנים על המזבח אז התקרובת אינו בטל, וכאן דהיא אבנים מהני הביטול.

ועי' בריטב"א שהביא בשם הראב"ד דיש סברא לחלק בין תקרובת לתקרובת וז"ל, בעינן כעין פנים וליכא, וא"ת אם כן אפילו ישראל שהביאם וחפה בהם דרכים יהיו מותרות, תירוץ הראב"ד דכי מהני מה שאינו כעין פנים היינו ענין שיהא לו ביטול אבל מ"מ ביטול הוא צריך כע"ז עי"ש, והיינו אפשר כנ"ל דנאסר משום תקרובת כמו למאן דפרשי משום דהוי כעין זריקה אף דאינה משתברת, אבל מהני ביטול דפשטות הקרא קאי על אוכלים.

ובאמת רבי יוחנן הוא אחד ממאן דלא פרשי וא"כ ס"ל דתקרובת כלים יש לה ביטול, ולפיכך פירש הרמב"ם דמה דאמר הגמרא דתקרובת כלים יש לה טהרה במקוה דהיינו דמהני ביטול.

אבל הראב"ד פירש (בדף נ"ב.) דמה דאמר הגמרא יש לה טהרה במקוה היינו מקוה ממש, וכתב דלא מהני ביטול לתקרובת כלים, וצריכין לומר דס"ל דאף דבתחילת הסוגיא היינו צריכין לחלק בין תקרובת לתקרובת כנ"ל, מ"מ כיון דמסקנת הגמרא (בדף נ"א.) דאבני מרקולים מצד תקרובת לא נאסרו דבעינן זריקה משתברת וגם ס"ל להגמרא שם דנאסרו משום ע"ז עצמה, וא"כ